

Ганна Дідур, к.е.н., асистент,
Одеський державний аграрний університет

РОЗВИТОК ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Здійснювані в сільському господарстві України соціально-економічні перетворення мали на меті побудову розвинутої ринкової економіки. В результаті, сільське господарство України сформувалося як багатокладне, тобто представлено підприємствами, що ґрунтуються на різних засадах, а також їх об'єднаннями (табл. 1).

Серед створених підприємств за кількістю переважають фермерські господарства, але більшість з них мають невеликі розміри. За останні роки їх кількість є не стабільною. В сільському господарстві України ще залишилися колективні підприємства, але з 2000 року нові підприємства такої організаційно-правової форми не реєструються. Серед господарських товариств найбільшого поширення отримали товариства з обмеженою відповідальністю. За період, що досліджується їх кількість значно зросла. Кількість акціонерних товариств навпаки значно скоротилася (майже на 39%). Інші види господарських товариств, такі як товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства і командитні товариства не отримали належного розвитку, їх кількість є незначною. Неухильно зменшується кількість сільськогосподарських кооперативів, на їх базі створилися інші форми господарювання.

Серед об'єднань в сільському господарстві України найбільший розвиток отримали асоціації. Слід зазначити, що загальна кількість аграрних підприємств зросла на 27,8%, тобто відбувається деконцентрація їх розмірів.

Кількість підприємств за організаційно-правовими формами в сільському господарстві України*

Види підприємств	Роки				Станом на 1.01. 2012р. до 2000 року у %
	2000	2005	2010	Станом на 1.01. 1012р.	
Аграрні підприємства:					
фермерські господарства	35371	42445	47687	47023	133,0
приватні	5728	9800	10222	10030	175,1
колективні	4518	2484	1505	1280	28,4
державні	1137	992	949	926	81,5
іноземні	32	24	28	26	81,3
кооперативи	4333	3691	3298	3126	72,2
інші підприємства	2313	1728	1696	2552	110,4
Господарські товариства:	11993	17788	17456	17967	149,9
акціонерні	2204	2336	1725	1350	61,3
з них: публічні	1376	1451	1061	721	52,4
приватні	828	880	656	618	74,7
з обмеженою відповідальністю	9736	15395	15688	16503	169,5
з додатковою відповідальністю	7	8	8	76	у 11 разів
повні	34	37	23	21	61,8
командитні	12	12	12	17	141,7
Об'єднання аграрних формувань:					
асоціації	134	124	118	116	86,6
корпорації	24	30	29	30	125,0
консорціуми	2	2	1	1	50,0
концерни	12	17	15	9	75,0
інші об'єднання юридичних осіб	111	105	80	72	64,9
Філії, інші відокремлені підрозділи	372	1284	1424	1309	у 3,5 рази
Дочірні підприємства	713	1092	963	871	122,2
Всього аграрних формувань	66793	85824	85471	85338	127,8

* Розраховано за даними Державного комітету статистики України: кількість суб'єктів ЄДРПОУ

У сільському господарстві Одеської області за останні роки відбулися суттєві зміни в структурі організаційно-правових форм господарювання(табл.2).

Розвиток форм господарювання в сільському господарстві Одеської області*

Товаровиробники	2000 рік		2005 рік		2010 рік		Станом на 1.01.2012 рік		Відхилення показника за 2012 р. від 2000р. (+,-)	Кількість господарств станом на 1.01.2012р. в цілому по Україні, **	Питома вага області в загальноукраїнському показнику, %
	кількість господарств	% до загальної кількості	кількість господарств	% до загальної кількості	кількість господарств	% до загальної кількості	кількість господарств	% до загальної кількості			
Господарські товариства	415	48,7	391	46,7	529	49,4	503	47,9	-0,8	17967	2,7
в т.ч. товариства з обмеженою відповідальністю	351	41,2	324	38,7	488	45,6	464	44,2	3,0	16503	2,8
Державні підприємства	28	3,3	11	1,3	11	1,1	16	1,6	0,6	926	1,7
Виробничі кооперативи	296	34,7	188	22,4	134	12,6	127	12,1	-21,2	3126	4,1
Приватні підприємства	102	12,0	205	24,5	325	30,4	295	28,1	18,5	10030	2,9
Підприємства інших форм господарювання	11	1,3	43	5,1	72	6,8	109	10,4	5,8	3858	2,8
Всього підприємств, без фермерських господарств	852	100,0	838	100,0	1071	100,0	1050	100,0	0	35907	2,9
Фермерські господарства	4867	X	6213	X	5830	X	5681	X	X	47023	12,1

*складено за даними Україна в цифрах 2011, ** кількість суб'єктів ЄДРПОУ

Значно збільшилася загальна кількість підприємств, в основному за рахунок створення фермерських господарств. Але, процес їх створення уповільнився: з 2005 року до 2010 року їх кількість зменшилась на 447 одиниць. Середній розмір таких господарств на сьогодні становить 80 гектарів [1]. Фермерські господарства мають в своєму розпорядженні відносно невелику площу сільськогосподарських угідь, всього 23,7% від загальної площі по області. Тому доля цієї категорії господарств у вартості чистого доходу (виручки) від реалізації сільськогосподарської продукції у 2011 році становила лише 22%.

Чисельність аграрних підприємств Одеської області у формі господарських товариств становила на 1.01.2012 року -503 (47,9%). Серед них 464 функціонують у формі товариств з обмеженою відповідальністю. На акціонерній формі власності засновано 36 підприємств, серед яких 29 публічних. В останні роки почався процес зміни ними форми господарювання і це призвело до того, що їх кількість почала скорочуватись. Це пов'язано зі складностями по управлінню акціонерним капіталом.

Отже, виходячи з проведеного дослідження можна стверджувати, що в сільському господарстві України сформувалася багатоукладна економіка, де одночасно співіснують різні форми власності. Але, слід зазначити, що прибуткова діяльність аграрних підприємств неможлива без створення ефективно діючого механізму функціонування. Як зазначають Полтавський Ю.А. та Супрун О.М. «вплив форми власності може бути на рівні 10-20%, останні ж 80-90% ефективності залежать від системи господарського механізму. Визначаючи вирішальну роль власності в ефективності функціонування підприємств, треба відзначити, що корінні зміни відбуваються лише тоді, коли трансформація в формах власності супроводжується впровадженням нових механізмів господарювання на мікрорівні» [2, с.37].

Виходячи з даної посилки можна стверджувати, що удосконалення економічного та організаційного механізму управління є одним з головних чинників підвищення ефективності та конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва.

Література

1. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства в аграрних підприємствах за 2011 рік. / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publ7_u.htm

2. Полтавський Ю.А. Ринковий механізм як система забезпечення ефективної діяльності аграрних підприємств / Полтавський Ю.А., Супрун О.М.// Вісник ХНАУ. – 2007. – №30. – С.35-37.